

БІБЛІОТЕКА ЗАКАРПАТСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ - НОВЕ ПОКОЛІННЯ ВУЗІВСЬКИХ БІБЛІОТЕК

**Марія
Медведь**

*Директор бібліотеки Закарпатського державного
університету, м. Ужгород*

24 вересня 2007 року у м. Оксфорд (Велика Британія) Європейська Бізнесасамблея — одне з найбільш відомих громадських об'єднань світу — на традиційному саміті лідерів відзначала діяльність кращих організацій, установ та окремих особистостей різних країн за їхній внесок у розвиток та інтеграційні процеси вищої освіти, науки, бізнесу і культури. Престижної премії "Європейська якість" (*European Quality*) був удостоєний Закарпатський державний університет. Його, згідно з постановою Асамблеї, визнано навчальним закладом, який відповідає європейським вимогам та позитивно впливає на розвиток інтеграційних процесів. Організатори саміту при визначенні лідерів до уваги брали десятки показників: перевірялись офіційні дані й рейтинги Міністерства освіти і науки, відгуки закордонних експертів, статистичні показники, вивчалась робота відділу дистанційного навчання, оцінювалась наукова робота, міжнародні зв'язки, рівень розвитку студентського самоврядування і матеріально-технічної бази ВНЗ. За сумою набраних балів Закарпатський державний університет потрапив до списку нагороджених премією "Європейська якість".

Бібліотека Закарпатського державного університету — ровесниця свого ВНЗ, вона пройшла разом з ним непростий, але досить успішний шлях становлення, розвитку, модернізації. Вона одна з перших державних освітянських бібліотек, створених в Закарпатті за період незалежності України. Перші роки незалежності України (1991—1995 роки) — це поглиблення економічної кризи в державі, яке призвело до скорочення асигнувань на освіту та культуру, погіршення стану справ у видавничій діяльності, науці, тому значною подією для Закарпаття стало відкриття ще одного ВНЗ, Закарпатського державного університету. Загалом це був період надзвичайно складний для створення нового закладу освіти, його розвитку і становлення його бібліотеки.

З невеличкої книгозбірні, яка формування свого фонду розпочала з першої книги, бібліотека ЗакДУ перетворилася в цілий бібліотечний комплекс, стала однією з кращих бібліотек області.

Нині загальний бібліотечний фонд нараховує понад 220 примірників, з них

- навчальна література складає — 120 тисяч примірників;
- наукова — 10 тисяч;
- науково-популярна — 14 тисяч;
- методична — 26 тисяч;
- художня — 32 тисяч;
- довідкова — 8 тисяч.

Бібліотека передплачує близько 300 найменувань періодичних видань. У фонді бібліотеки — найновіші енциклопедичні видання, книги з права, економіки, інформатики, проблем міжнародних відносин, психології, філософії, математики, історії, української та іноземних мов; етики; педагогіки тощо.

Кількість читачів бібліотеки налічує понад 6 тисяч. Це студенти, викладачі, аспіранти, адміністративні працівники ВНЗ, а також мешканці міста та області. Бібліотека гостинно відкриває двері всім, хто бажає нею скористатися. В цьому ми, працівники бібліотеки, бачимо її призначення. Безперешкодний доступ всіх бажаючих до її книжкових фондів — головне в нашій роботі і слугує їй хорошою рекламою. Затишна читальна зала на 130 місць, ксерокси для копіювання, різноманітні журнали та газети, зала для викладачів та аспірантів, сучасний дизайн приміщень, тематичні виставки книг та картин, високопрофесійне обслуговування читачів — ось обличчя бібліотеки ЗакДУ. Гордістю бібліотеки став новостворений бібліотечно-інформаційний центр, в якому крім електронно-інформаційної правової бази діє електронний каталог бібліотечного фонду, електронні картотеки.

Реформування освіти у світлі Болонського процесу торкається всіх сторін діяльності університету, у тому числі й бібліотечного обслуговування. Які ж інновації запроваджено в бібліотеці Закарпатського державного університету? Найпершим кроком у цьому напрямі є створення електронного каталогу (ЕК), започаткованого з 2003 року. Як відомо, ЕК виконує низку додаткових функцій порівняно з традиційним каталогом. Його переваги:

- надання інформації про місцезнаходження й доступність примірника в будь-який момент часу;
- електронна видача та повернення книги;
- можливість електронного замовлення й бронювання книги;
- електронний облік фонду;
- статистичний облік обслуговування;
- рейтингове оцінювання;
- електронна добірка фонду.

У бібліотеці створена електронна база всіх читацьких формулярів, повністю автоматизована видача та повернення книг.

Інновацією в обслуговування читачів в бібліотеці ЗакДУ є організація вільного доступу до її фондів всіх відділів. Це дало можливість повною мірою, ґрунтуючись на принципах оперативності й доступності інформації, запропонувати користувачам низку нових послуг. Безсумнівно, на особливу оцінку заслуговує відкритий доступ до фонду читальної зали, в якому зна-

ходяться найкращі книги, монографії, довідкова література. Вільний доступ впливає й на поведінку читачів, що звикають самостійно працювати з більшими масивами документів, вмінню орієнтуватися в них.

На початку 2004 року в бібліотеці встановлено програмну систему "УФД/Бібліотека", яка передбачає управління фондами бібліотеки, наявність тематичних каталогів, картотек, бібліографічну обробку книг, ведення документації. В 2006 році в бібліотеці здійснено остаточний перехід на комп'ютерне обслуговування читачів: введення штрихкодування книг та електронних читацьких квитків, контрольно-захисної системи. Комп'ютеризація значною мірою скоротила час як на обслуговування читача, так і на пошук потрібної книги. Програма "УФД/Бібліотека" має зручний для користувача інтерфейс, пропонує низку додаткових послуг, друк карток, укладання бібліографічних списків та покажчиків, друк актів, ведення сумарних та інвентарних книг та ін. Ця програма — український програмний продукт, зручний в обслуговуванні, вона є ліцензованою програмою, рекомендованою МОН України.

Сьогодні в комп'ютерну базу введено понад 80 тисяч бібліографічних описів документів, в основному це книги активних фондів: читальної зали, фонду підручників, абонементу. Для користувачів бібліотеки виготовлення електронного читацького квитка в нашому ВНЗ безкоштовне. Наповнення бази "Читач" включає в себе всі необхідні дані про користувача — прізвище, адреса, контактний телефон. Читацький квиток має спрощену форму: фото, прізвище, шифр, термін дії, штрихкод.

Відомості про бібліотеку ЗакДУ містяться на офіційному сайті університету www.zakdu.uz.ua у розділі "Бібліотека" — www.zakdu-lib.uz.ua. Щомісячно на сайті відображається інформація про нові надходження книг до бібліотеки, проведення тематичних виставок, виставляється презентація наукових праць викладачів університету, розміщено ЕК бібліотеки.

В бібліотеці ЗакДУ працює інтернет-центр з безкоштовним доступом до мережі. Переваги використання Інтернету в бібліотечному обслуговуванні очевидні й безперечні, однак пошук конкретного документа в мережі не завжди дає позитивний результат. Не всі документи "існують" в Інтернеті, і незнання користувачем цієї особливості може призвести до непродуктивних витрат часу. Саме тому роль бібліотеки як інформаційного центру різко зросла після створення фонду електронного читального залу. Це понад п'ятсот електронних документів з різних галузей знань. Усі ці документи відображаються в електронному каталозі бібліотеки. Відвідувачі інтернет-центру мають можливість користуватись інформаційно-правовою системою "Ліга: Закон. Класік".

Новинкою в електронній бібліотеці є створення електронної бази кращих дипломних та магістерських робіт, тут також розміщено електронні копії підручників, науково-методичних посібників викладачів університету, електронні версії періодичних видань.

Задоволення інформаційних потреб користувачів — першочергове завдання, яке ставить перед собою наша бібліотека.

З відкриттям в університеті відділу дистанційного навчання розроблена система бібліотечного обслуговування дистанційної освіти. Доступ до бібліо-

течного фонду реалізується через методичні посібники та підручники викладачів ЗакДУ. Лише в 2008 році бібліотекою було придбано 200 примірників електронних видань, кожен з яких включає в себе від 30 до 50 електронних підручників. Студенти та викладачі високо оцінили їх переваги, із задоволенням працюють в читальній залі. Використання CD та DVD забезпечує користувачам більший обсяг інформації, спрощує її сприйняття, вони доповнюють і розкривають друковані джерела. Сьогодні загальна кількість електронних документів сягає тисячі.

Вже тепер наша бібліотека пропагує новітні бібліотечні технології. Прикладом такої діяльності є науково-практична конференція "Забезпечення навчального та навчально-виховного процесу ВНЗ в умовах запровадження інформаційних технологій", проведена на базі нашої бібліотеки спільно з бібліотекою Ужгородського державного університету, та засідання методичного об'єднання шкільних бібліотекарів міста з метою надання методичної та практичної допомоги в освоєнні комп'ютерної програми.

Бібліотека нарощує обсяги робіт з освоєння електронних технологій створення та надання користувачам електронних продуктів і послуг, адже сучасний ВНЗ потребує новітніх форм роботи бібліотеки.

Бібліотека ЗакДУ здійснила новий інформаційний крок — запровадження електронного підпису користувача. Електронне підтвердження отримання книг дає змогу бібліотекарю бути впевненим у конкретній видачі та поверненні документу в бібліотеку.

Основні переваги бібліотечної роботи в програмній системі:

- Забезпечення багатокрильного відбору документів за реквізитами, рубриками, ключовими словами тощо, перегляд електронних документів, складання переліків літератури, замовлення документів;
- автоматизація всіх основних виробничих процесів бібліотеки: комплектування, обробка, бібліографія, видача, аналіз фонду, адміністрування;
- підтримка паперових технологій: друк каталожних карток, формулярів актів, книг інвентарного та сумарного обліку;
- застосування технології клієнт-сервер;
- надання доступу до єдиного інтерфейсу користувача з усіх робочих місць, забезпечення захисту інформації за рахунок процедури реєстрації користувача на сервері з визначенням його повноважень залежно від групи, до якої він належить;
- розподіл ЕК та тематичних каталогів за власниками — групами користувачів з визначенням прав доступу інших користувачів до цих каталогів;
- підтримка технологій зі штрихкодами, експорт-імпорт інформації та ін.

Із введенням комп'ютеризації бібліотечних процесів читачі відчули суттєві зміни на краще в обслуговуванні. Все це забезпечує система "Електронний документ". Комп'ютерна система пошуку дає змогу швидко знайти потрібні книги та замовити їх шляхом заповнення спеціалізованої форми. Запровадження пластикових читацьких квитків з унікальним штрихкодом автентифікації читача економить час користувача і бібліотекаря. Новим кроком в обслуговування читачів нашої бібліотеки є можливість передачі читачами замовлення на книгу через Інтернет.

Подальше розширення і збагачення бібліотеки новими книгами, наповнення її інформаційної бази, розширення сфери послуг, спрямованих на покращення якості обслуговування користувачів, — це повсякденна кропітка робота колективу бібліотеки ЗақДУ, яка стала культурним, освітнім, науково-інформаційним центром Закарпаття.

© *М. Медведь, 2008*